

СЕКЦІЯ 3

АРХІВНА СПРАВА ТА ЗБЕРІГАННЯ ДОКУМЕНТНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ВІЙНИ

УДК: 930.25:004

Андибор Анастасія Артемівна
(*наук. керівник – канд. наук із соц. комун., доцент Кудлай В. О.*)
Маріупольський державний університет, м. Київ

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АРХІВНИХ УСТАНОВ В УМОВАХ ВІЙНИ: ДОСВІД, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Умови воєнного конфлікту створюють серйозні виклики для архівних установ, які відповідають за збереження та обробку цінної документальної спадщини. Досвід цих установ у діяльності в умовах війни є надзвичайно важливим для збереження історичної пам'яті та забезпечення доступу до неї у майбутньому. У цьому контексті розуміння викликів та перспектив розвитку інформаційно-аналітичного забезпечення архівних установ допомагає фахівцям планувати заходи для підвищення стійкості архівної галузі. Від належної уваги до цих питань залежить ефективність збереження та відтворення архівних документів, а також забезпечення доступу до них для майбутніх поколінь.

Є прикрий досвід, коли внаслідок агресії з боку РФ установи культурної спадщини України, як-от музеї, бібліотеки та архіви, стали об'єктом свідомих нищівних ударів. У перші дні війни російські ракети завдали руйнівних ударів Історико-краєзнавчому музею у містечку Іванкові на Київщині, де знаходилися цінні полотна народної художниці Марії Примаченко, а також Національному музею Григорія Сковороди в с. Сковородинівці на Харківщині. На окупованих територіях російські загарбники почали систематичне розграбування культурних цінностей, викрадення з бібліотек книжкових видань, присвячених історії та культурі України. Цінності музеїв Маріуполя, Херсону і Херсонщини опинилися у руках ворога, а документи Державного архіву Херсонської області через атаки втрачено. Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка та інші об'єкти культурної спадщини зазнали пошкоджень під час обстрілів російських військ. Станом на початок листопада 2022 року Державний архів Служби безпеки України втратив контроль над 1,5 % справ [1, с. 157].

Умови воєнного конфлікту створюють серйозні виклики для архівних установ, які відповідають за збереження та обробку цінної документальної спадщини. Державна архівна служба України у звіті про роботу Укрдержархіву, архівних установ і спеціальних установ страхового фонду документації у 2023 році та пріоритети на 2024 рік визначила впровадження цифрових технологій як стратегічну необхідність для забезпечення швидкого, ефективного та безпечного доступу до важливих документів і інформації. У 2023 році було розроблено та запроваджено низку заходів для цифровізації у сфері архівної справи, діловодства та створення і функціонування державної системи страхового фонду документації. Зокрема, було реалізовано пілотний проєкт відповідно до договору від 20.10.2022 № 22-

R5614, укладеного між Agence Française d'Expertise Technique Internationale та приватним акціонерним товариством «Центр комп'ютерних технологій “ІнфоПлюс”», з автоматизації процесів накопичення, обліку та зберігання архівних електронних документів, а також запущено Державною архівною службою України у тестовому режимі інформаційний ресурс для легкого пошуку інформації у сфері архівної справи, діловодства та створення і функціонування державної системи страхового фонду документації, за допомогою якого можна у будь-який час легко і швидко отримати офіційну інформацію чи відповіді на актуальні питання в режимі 24/7. Наразі база знань налічує 5 розділів: 1) архівні документи на ресурсах партнерів; 2) архівні інформаційні ресурси; 3) методичні та наукові розробки; 4) страховий фонд документації; 5) робота архівів в умовах воєнного стану.

У 2023 році Державна архівна служба України успішно впровадила оновлення відомчої системи електронного документообігу та надіслала пропозицію до Міністерства цифрової трансформації щодо включення завдання створення єдиного державного електронного реєстру Національних архівних інформаційних ресурсів до Національної програми інформатизації на 2024–2026 роки. Ця ініціатива спрямована на автоматизацію процесів обліку, зберігання та використання архівних інформаційних ресурсів, що є важливим кроком у цифровій трансформації архівів та установ страхового фонду документації в умовах війни [2, с. 41–42].

Невід'ємним складником інформаційно-аналітичної діяльності сучасних архівних установ є наявність у кожного державного архіву офіційного вебсайта, де у 2023 році архівні установи України підготували 1 085 виставок. Центральними державними архівами підготовлено 112 виставок, галузевими державними архівами – 4, державними архівами областей – 421, архівними відділами райдержадміністрацій – 359, архівними відділами міськрад – 189 виставок [2, с. 25].

Сучасні архіви активно працюють над привертанням уваги суспільства до історичної спадщини, публікуючи на своїх ресурсах цінні документальні свідчення про боротьбу українського народу за незалежність. Вебвиставки історичних матеріалів відіграють важливу роль у збереженні історії та культури, особливо в умовах конфлікту і агресії. Вони створюють можливість доступу до цінних інформаційних ресурсів без обмежень часу та місця, що дає змогу широкому колу людей, українців та іноземців вивчати історію і культуру навіть під час кризових ситуацій [3, с. 32].

Міжнародна співпраця є сьогодні актуальною як ніколи, практикуючи обмін кращими практиками щодо захисту архівів у воєнних умовах, обмін технологіями для цифрового збереження документів, а також спільні проекти з відновлення та доступу до втрачених або пошкоджених архівів, з чим Укрдержархів порадиться блискуче. Відбувається плідна співпраця з країнами, як-от США, Ізраїль, Японія, країни ЄС, обмін кращими практиками з захисту архівів, обмін технологіями для цифрового збереження документів, що відіграє важливу роль у збереженні та доступі до інформації. Спільні проекти з відновлення та доступу до втрачених або пошкоджених архівів є необхідним елементом відновлення культурної спадщини та історичної пам'яті в умовах війни. Укрдержархів виявив себе як компетентний

учасник цього процесу, сприяючи збереженню та відновленню архівних фондів навіть у найскладніших обставинах [2, с. 47–56].

Отже, умови війни ставлять під загрозу доступ до історичної інформації та архівних документів, що підкреслює необхідність ефективного інформаційно-аналітичного забезпечення архівних установ. Розвиток технологій цифрового збереження та співпраця з міжнародними партнерами відкривають перспективи для подальшого забезпечення безпеки та доступу до архівних документів навіть у найскладніших умовах конфлікту. Важливо продовжувати розвивати та підтримувати інформаційно-аналітичне забезпечення архівних установ в умовах воєнного конфлікту, зосереджуючись на захисті та збереженні архівного фонду і забезпеченні доступу до нього для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. Матяш І. Архівні реформи в Україні: історія, проекти, виклики сьогодення. *Studia i Materialy*. 2022. Вип. СХХІІІ. С. 125–166.
2. Про роботу Укрдержархіву, архівних установ і спеціальних установ страхового фонду документації у 2023 році та пріоритети на 2024 рік. *Державна архівна служба України. 2024 рік*. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2023/zvit_archiv_2023.pdf
3. Палієнко М. Українські архіви, війна та збереження національної ідентичності. *Архіви України*. 2022. Вип. 1. № 330. С. 12–38.

Анотація. Розглянуто виклики для архівних установ, що зберігають документальну спадщину в умовах війни. Важливість досвіду цих установ у воєнний період досліджено зі врахуванням їх значення для збереження історичної пам'яті. Планування заходів із підвищення стійкості архівів вбачається в контексті розуміння викликів та перспектив розвитку інформаційно-аналітичного забезпечення. Визначено ефективність збереження документів та доступ до них у майбутньому.

Ключові слова: інформаційно-аналітичне забезпечення, архівна справа, війна.

УДК: 930.251:004.67]’06

Буряк Ангеліна Миколаївна

(наук. керівник – д-р екон. наук, професор Анісімова О. М.)

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

РОЛЬ ЦИФРОВИХ АРХІВІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТІЙКОСТІ ТА ДОСТУПНОСТІ ІНФОРМАЦІЇ В СУЧАСНОМУ ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Вступ. У сучасному світі, коли цифрові технології переплітаються з усіма аспектами життя, забезпечення стійкості та доступності інформації є ключовим завданням. Цифрові архіви відіграють важливу роль у цьому процесі, створюючи основу для збереження, захисту та доступу до цифрових даних. Дослідження їх ролі є необхідним для розуміння та оптимізації цифрового середовища сьогодення.